

17. Liu, C.Z., Chang, Y.H. (2003) Channel medicine and meridian doctrine. Journal of Chinese Medical Association of Acupuncture. 6: 5–18.
18. Nacatani, Y., Vamashyta, K. (1977) Ryodoraky Accupuncture / Tokyo. 144 p.
19. Nakatani, Y. A (1972) Guide for Application of Ryodoraku Autonomous Nerve Regulatory Therapy. Alhambra, Spain: Chan's Books and Products.
20. Nakatani, Y. (1956) Skin electric resistance and Ryodoraku. Journal of Autonomic Nerve. 6, article 52
21. Roberts, D. N., Shealy, C.N., Tiller, W.A. (2001) Are there electrical devices that can measure the body's energy state change to an acupuncture treatment? Part I, Meridian Stress Assessment. Subtle Energies & Energy Medicine. 13(3). P. 261-284. <http://journals.sfu.ca/seemj/index.php/seemj/article/view/351/313>
22. Schorrenderger C.C. (1984) Therapie mit Akupunktur. Stuttgart: Hippokrates Verlag. Bd. 1.352 s.
23. Shcherbatyi, A.A., Korkushko, O.O. (1999) The use of reflexotherapy in the initial forms of cerebrovascular insufficiency in persons who suffered as a consequence of the accident at the Chernobyl Atomic Electric Power Station. Lik. Sprava. 3. P.151-155.
24. Wang, G.-J., Ayati, M.H., Zhang, W.-B. (2010) Meridian studies in China: a systematic review. JAMS Journal of Acupuncture and Meridian Studies. 3(1). P. 1–9. [PubMed]
25. Wang, C.N., Weng, C.S., Hu, W.C., Chang, Y.H., Lin, J.G. (2002) The development of new Ryodoraku neurometric patterns. Journal of Medical and Biological Engineering. 22:s99–s106.
26. Will Chen, C., Chen-Jei, T., Cheuk-Sing, C., Chau-Yun, H., Shoen-Loong, L., Wing, P.C., Han-Sun, C., Chang-An, C., Ting-Kai, L. (2013) Wave-Induced Flow in Meridians Demonstrated Using Photoluminescent Bioceramic Material on Acupuncture Points // Evid Based Complement Alternat Med. Published online 2013 Nov 7. doi: 10.1155/2013/739293 <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC3838801/>
27. Yang, W.S. (2008) Acta scientiarum naturalium Unversitati Pekinensis, Investigation of the lower resistance meridian IV. Speculation on the Physiological Functions of Acupuncture Meridians. 44(2). P. 44-52.
28. Yeh, M.L., Chen, H.H., Lin, I.H. (2004) Contemporary Meridians and Acupoints in Practice. Taipei, Taiwan: Farseeing publications.
29. Zytowski, A. (1999) Ectodermal method of Ryodoraku – an attempt at clinical measurement for evaluation of physiotherapy effects in patients with low back pain. Neurol. Neurochir. Pol. 32 Suppl. 6. P. 207-215.

УДК 373.5.015.31:796

Надім'янова Т.В.
кандидат педагогічних наук, доцент
Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка, Дрогобич
Лук'янченко М.І.
доктор педагогічних наук, професор,
Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка, Дрогобич

ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖЕННЯ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ ЯК ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

У статті розглянуто суть проблеми здоров'язбереження, котра вимагає вибору нових соціальних й педагогічних технологій у навчанні й вихованні учнівської молоді. З'ясовано причини погіршення стану здоров'я зростаючого покоління; визначено фактори виховання й навчання, що можуть призвести до погіршення здоров'я школярів. Вказано на необхідність спільної роботи сім'ї, школи, державних інституцій у реалізації завдань щодо здоров'язбереження учнівської молоді. Наголошено, що педагогічний процес має бути спрямований не лише на здобуття знань, які б розкривали можливості й здібності кожного учня, але перш за все, й на реалізацію у навчальній діяльності складових здоров'язбереження.

Ключові слова: здоров'я, здоров'язбереження, здоровий спосіб життя, здоров'язберезувальне середовище, учнівська молодь, Нова українська школа.

Надім'янова Т., Лук'янченко М. Здоровьесохранение ученической молодежи как педагогическая проблема. В статье рассмотрена суть проблемы здоровьесохранения, которая требует выбора новых социальных и педагогических технологий в обучении и воспитании ученической молодежи. Выяснены причины ухудшения состояния здоровья подросткового поколения; определены факторы воспитания и обучения, способствующие ухудшению здоровья школьников. Указано на необходимости работы сообща семьи, школы, государственных институций в реализации задач здоровьесохранения ученической молодежи. Подчеркнуто, что педагогический процесс должен быть направлен не только на накопление знаний, которые раскрывали бы возможности и таланты каждого учащегося, но и в первую очередь, на реализацию в учебной деятельности составных здоровьесохранения.

Ключевые слова: здоровье, здоровьесохранение, здоровый образ жизни, здоровьесохраняющая среда, ученическая молодежь, Новая украинская школа.

Nadimyanova T., Lukjanchenko M. Health preservation of student youth as a pedagogical problem. The article discusses the essence of health preservation as a problem that requires a choice of new social and pedagogical technologies in the

training and education of student youth. The reasons for the deterioration of the health of children and young people have been elucidated; identified factors of education and training, contributing to the deterioration of the health of schoolchildren. Indicated the need work together families, schools, state institutions in the implementation of the tasks of health protection of student youth. It was emphasized that the pedagogical process should be directed not only to the accumulation of knowledge that would reveal the opportunities and talents of each student, but also, first and foremost, to the implementation in the educational activities of the components of health preservation.

Key words: health, health preservation, healthy lifestyle, health preserving environment, student youth, New Ukrainian school.

Постановка проблеми та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. З початком проведення освітніх реформ усі державні програми, доктрини, стратегії, Закони, концепції містили положення, які переорієнтовували спрямованість процесів навчання на розвиток особистості і відповідно до цього вносили зміни в забезпеченні і принципах побудови освітньо-виховного процесу. Так, Національною доктриною розвитку освіти передбачено завдання трансформувати національну систему освіти як головну ланку формування громадянина, забезпечити пріоритетний розвиток людини, її здібностей і обдарувань, збереження і зміцнення фізичного й психічного здоров'я, дотримання принципу превентивності у навчально-виховному процесі [7]. Вирішення цієї проблеми є одним із пріоритетних завдань нового етапу реформування освіти в Україні. Передусім йдеться про збереження та зміцнення здоров'я дітей, формування у них розуміння цінності здоров'я, здорового способу життя. Оскільки здоров'я людини безпосередньо залежить від єдності навчання та виховання, то виразної актуальності набуває проблема формування здоров'язберігаючої парадигми у педагогічній діяльності. Ефективне розв'язання поставлених завдань вимагає вибору нових соціальних і педагогічних технологій, які б сприяли формуванню у молоді стійкої спрямованості на здоровий спосіб життя, виховували б у неї позитивні морально-ціннісні орієнтири.

Однак й надалі залишаються суперечності між:

декларуванням на державному рівні пріоритетних завдань здоров'язбереження та недостатній рівень (або відсутність) фінансування у реалізації програм щодо збереження здоров'я дітей та молоді в Україні;

вимогами закладів освіти до високої інтелектуальної працездатності учнів та реальним незадовільним станом здоров'я дітей та учнівської молоді;

організацією діяльності, за якої використовуються різні підходи до зміцнення і збереження здоров'я дітей, формування у них мотивації ведення здорового способу життя та нехтуванням значною частиною молоді дотримуватись норм здоров'язбереження;

формуванням основ здорового способу життя в умовах шкільного навчання та сімейного виховання та недостатньо сформованими умовами здоров'язбережувального середовища.

Основні підходи до формування, збереження та зміцнення здоров'я дітей та молоді визначено Державною національною програмою «Освіта. Україна XXI століття», «Загальною концепцією неперервної валеологічної освіти», «Концепцією інтегративної українознавчої валеологічної освіти в Україні», Законах України «Про освіту», «Національною доктриною розвитку освіти», Концепцією Нової української школи та інших нормативних і законодавчих актах. Відповідно до цих документів, обов'язковим компонентом системи національної освіти та пріоритетним напрямом діяльності усього суспільства має бути збереження здоров'я дітей та молоді. Оскільки, лише здорове зростаюче покоління в змозі належним чином засвоювати отримані знання і в майбутньому здатні займатися продуктивно-корисною працею. Саме тому, одним із актуальних питань постало упровадження концепції «Нової української школи» [5], завданнями якої є: перехід від знаннєвої парадигми до компетентнісної; надання свободи у діяльності вчителя; розвиток зацікавлення і підвищення мотивації учнів у навчанні; повага до гідності учня, створення умов для саморозвитку і самовираження учнів. Досягнути цього можна за умови покращення і збереження рівня здоров'я усіх учасників освітнього процесу – учнів, їхніх батьків, учителів, вихователів та ін.

Мета статті – з'ясувати особливості освітньо-виховної діяльності сучасної школи у реалізації завдань здоров'язбереження учнівської молоді.

Аналіз основних досліджень та публікацій. Економічні й соціально-політичні зміни, що відбуваються в Україні, поставили працівників сучасних освітніх закладів перед гострою необхідністю критичної переоцінки науково-теоретичних основ системи виховання, орієнтованості молодого покоління на формування духовних потреб, здорових звичок, фізичного загартування та збереження здоров'я. Серед використовуваних визначень, термінів і понять для окреслення діяльності, пов'язаної із збереженням здоров'я дітей та молоді, найчастіше послуговуються такими, як «валеологія», «формування здорового способу життя», «культура здоров'я», «здоров'язберігаючі технології» тощо.

Проблеми формування здорового способу життя, валеологічного виховання та збереження здоров'я знайшли своє відображення у дослідженнях українських та зарубіжних науковців Г. Апанасенка, Н. Белікової, О. Ващенко, М. Віленського, В. Горащука, М. Гриньової, Н. Денисенко, Р. Дубоша, В. Колбанова, М. Лук'яненка, Н. Москаленко, В. Оржеховської, О. Півеня, Є. Приступи, Н. П'ясецької, Т. Ротерс, О. Савченко, Л. Сущенко, О. Шиян, А. Цьося та ін. У дослідженнях науковці наголошують не лише на причинах, що є наслідками незадовільного стану здоров'я учнівської молоді, а й проблемах науково-педагогічного характеру, які не дають змоги синтезувати у цілісну систему здоров'язберігаючу діяльність, що проводиться в Україні стосовно кожної особистості й суспільства загалом.

В останні роки проблема здорової людини в Україні суттєво загострилась. Такий стан справ визначається багатьма факторами:

складною соціальною та економічною ситуацією в державі, що пов'язана з наслідками політичної кризи та війною

на сході України;

низьким, порівняно з країнами Європи, рівнем добробуту населення;

значним поширенням серед українців шкідливих звичок та відсутністю в українському суспільстві культу здорового способу життя;

складною екологічною ситуацією;

низькою якістю медичного обслуговування та нерівністю громадян у доступі до послуг хорони здоров'я;

скороченням видатків на розвиток фізичної культури і спорту;

неефективною моделлю фінансування системи охорони здоров'я та хронічний фінансовий дефіцит у цій галузі;

недостатнє піклування з боку держави малозабезпеченими, багатодітними, неповними сім'ями;

відсутністю цілеспрямованої системи превентивної освіти та виховання тощо.

Ці та інші негативні чинники призвели до того, що значна кількість сучасних школярів втратили гуманістичні орієнтири, сенс здорового, повноцінного життя, розуміння його цінності. Педагогічний процес з формування ціннісного ставлення до власного здоров'я у дітей та молоді передбачає розкриття істотних зв'язків і залежностей, які існують між станом здоров'я людини та її способом життя, рівнем знань про здоров'я, настроєм, стосунками з іншими людьми. Пріоритети в загальній системі роботи мають бути віддані освітньо-виховній діяльності. Основне її завдання – розвиток у дітей усвідомлення цінності здоров'я і здорового способу життя, що сприяють становленню активної особистості.

Як відомо, здоровий спосіб життя – це об'єктивна потреба сучасного суспільного життя, що є показником культури та соціальної політики суспільства [6, с. 26]. З позиції психолого-педагогічного напрямку здоровий спосіб життя – це спосіб життя людини, метою якого є формування, збереження і зміцнення здоров'я. Адже дитина, у якій буде сформоване розуміння власного здоров'я як особистісної цінності, намагатиметься свідомо коригувати свою поведінку щодо здорового існування. «Турбота про здоров'я – це найважливіша праця вихователя. Від життєдіяльності, бадьорості дітей залежить їхнє духовне життя, світогляд, розумовий розвиток, міцність знань, віра у власні сили...», – зазначав видатний педагог-гуманіст В. Сухомлинський [9, с. 29]. Тому перед школою, батьками, суспільством стоїть важливе завдання – збереження здоров'я дітей.

Виклад основного матеріалу. В умовах сьогодення система шкільного навчання вимагає відповіді на безліч запитань, що виникають у лікарів, педагогів та батьків дітей різного віку – як освітній процес скерувати на користь, а не на шкоду здоров'ю дитині? Здавалось би, що в умовах Нової української школи, яка базована на принципах дитиноцентризму, навчальне навантаження не повинно впливати на стан здоров'я учня будь-якого віку. Адже актуальні ідеї дитиноцентрованої української школи засвідчують якщо не прямо, то опосередковано упровадження здоро'язбережувального середовища для учнів різного віку, а саме: відсутність адміністративного контролю, який обмежує свободу педагогічної творчості; активність учнів у навчальному процесі, орієнтація на інтереси та досвід учнів, створення навчального середовища, яке б перетворило навчання на яскравий елемент життя дитини;

практична спрямованість навчальної діяльності, взаємозв'язок особистого розвитку дитини з її практичним досвідом; відмова від орієнтації навчально-виховного процесу на середнього школяра і обов'язкове врахування інтересів кожної дитини; виховання вільної незалежної особистості; забезпечення свободи і права дитини в усіх проявах її діяльності, урахування її вікових та індивідуальних особливостей, забезпечення морально-психологічного комфорту дитини; впровадження шкільного самоврядування, яке під свободою і самостійністю дитини передбачає виховання гуманістичних та демократичних ідей і світогляду, необхідних сучасному суспільству [5]. Незаперечно, що проблеми навчання і виховання сучасних дітей найбільше залежать від конкретного вчителя у конкретній школі, від умов у конкретній сім'ї та від середовища, у якому дитина зростає. Однозначно, що педагогічний процес має бути спрямований не лише на здобуття знань, які б розкривали можливості й здібності кожного учня, але й на реалізацію у навчальній діяльності складових здоров'язбереження.

Однак, саме навчальне навантаження є одним із чинників низького рівня здоров'я школярів. За результатами досліджень Інституту педіатрії, акушерства та гінекології Академії Медичних Наук України значно погіршився стан здоров'я дітей молодшого шкільного віку. 70 % дітей, які готуються до школи, вже мають порушення стану здоров'я, а 30 % – хронічні захворювання; понад половини дітей цього віку мають таку розумову та фізичну працездатність, що не відповідає їхньому фізичному та психічному навантаженню в школі. В учнів дедалі частіше спостерігається підвищений артеріальний тиск, пов'язаний із напруженням та перенапруженням нервової системи, при цьому протягом навчання у початковій школі в 1,5 рази зростає частота порушень зору, у 3–4 рази – патологія органів травлення, у 2–3 рази – порушень опорно-рухового апарату, в 1,5 рази – нервово-психічних розладів [4, с. 215]. Серед факторів виховання й навчання, що можуть призвести до погіршення здоров'я зростаючого покоління слід виокремити такі:

нераціональна побудова режиму дня, рухового режиму дітей, які навчаються у школі;

тривала вимушена поза дітей під час занять в умовах шкільного навчання та робочого місця вдома;

неякісне повітря приміщень, де займаються школярі, не ергономічні меблі (які не відповідають ростові та функціональним особливостям дітей), що призводить до зниження гостроти зору, порушень постави, зниженого загального тону організму дітей;

надмірна кількість учнів у класах (в міських школах вона сягає до 35 осіб); гіподинамія, тривалий вплив на учнів шумових та голосових стресорів;

відсутність систематичності у проведенні загартовувальних процедур, інших фізкультурно-оздоровчих (традиційних і нетрадиційних) заходів;

перегрівання, переохолодження, нераціональний одяг при різних температурах;

незначні перерви між уроками, які перебігають здебільшого в шкільних коридорах;
нерациональне використання природних факторів для покращення здоров'я (повітря, сонце, вода);
перевантаження дітей навчальними заняттями, надмірне захоплення методиками інтелектуального розвитку, залежність від комп'ютерних ігор тощо;
навчання та виховання учнів (особливо старшого шкільного віку) за традиційною моделлю, без урахування головних аспектів особистісно-орієнтованого підходу;
авторитарний підхід у вихованні.

Як наслідок, в учнів різновікових груп формуються неврози, перевтоми, психологічні розлади, порушення постави, погіршення функцій зору, розлади імунної системи та ін.

Ці факти доводять, що на стан здоров'я дітей впливає так званий шкільний фактор, про що свідчить суттєве збільшення різних захворювань під час навчання у школі. Приміром, учні початкових класів вивчають до десяти – дванадцяти предметів. Учні першого класу за новою програмою опановують вісім (!) предметів: українську мову, українське читання, математику, «Я досліджую світ» (інтегрований курс), фізичну культуру, іноземну мову, музичне мистецтво, образотворче мистецтво. Предметам з так званих «основ наук» у шкільному розкладі відводиться щоденне вивчення, тоді як уроки фізичної культури, яку діти люблять і надають переваги з-поміж інших навчальних дисциплін, проводяться двічі на тиждень. «Робочий тиждень» молодшого школяра становить 20 – 25 годин на тиждень, підлітків та старшокласників – від 30 до 35 годин на тиждень. Зміст шкільних підручників й надалі залишається таким, що викликає небажання у значній частині школярів прагнути досконалої якості знань. Багатогодинні виконання домашніх завдань також не покращують рівень здоров'я школяра. «Відпочинок» учень проводить у «товаристві» комп'ютера, планшета, телевізора. У кращому випадку – можуть бути незначні прогулянки на свіжому повітрі. Багато хто з підлітків проводить час в товаристві «друзів», з якими можна «розслабитись» – викурити цигарку, скуштувати алкогольний напій (спочатку малого градусу, далі – міцніший, адже алкогольна реклама, яка транслюється з екранів телевізорів, у нас не заборонена). Пасивна позиція дітей щодо стану власного здоров'я викликана нерозумінням важливих питань їхньої життєдіяльності. Завдання дорослих – і вчителів, і найперше – батьків, тих, хто навчає і виховує поза межами школи – сформувати у дитини правильний підхід до розуміння понять «здоров'я», «здоров'язбереження», «здоровий спосіб життя» тощо. Зазначимо, що термін «здоров'язбереження» на сьогодні не має однозначного визначення. Донедавна поняття «здоров'язбереження» вважалося терміном, яким послуговувались виключно у медичній галузі. По-друге, здоров'язбереження особистості як пріоритетне педагогічне завдання та безпосередній результат освітньої діяльності, обговорюються в педагогіці досить поверхнево. Найбільш поширеними можна вважати такі визначення: здоров'язбереження – це «результат впливу педагогічних факторів освітнього процесу на збереження здоров'я його суб'єктів» (Г. Апанасенко) [1]; «діяльність, спрямована на формування, збереження і зміцнення здоров'я людини, що є умовою й передумовою розвитку інших аспектів способу життя» (В. Горащук) [3]; «розв'язання освітніх завдань з урахуванням стану здоров'я учасників навчально-виховного процесу та з метою його збереження й, по можливості, зміцнення» (О. Ващенко) [2]; «процес збереження й зміцнення здоров'я, спрямований на перетворення інтелектуальної й емоційної сфер особистості, підвищення ціннісного ставлення до власного здоров'я й здоров'я оточуючих на основі усвідомлення особистої відповідальності» (Л. Сущенко) [8.]

І батьки, і вчителі повинні пам'ятати – діти формують свою особистість виключно на прикладах, які вони бачать й аналізують щоденно. Позитивних прикладів має бути значно більше, але й від негативних також неможна вберегти, особливо, коли йдеться про здоров'язбереження дитячої особистості.

Здоров'язбереження як система, характеризує здоров'язберігаючий аспект функціонування будь-якого освітнього закладу, ефективність якого залежить від визначення та реалізації взаємопов'язаних компонентів: мети здоров'язберігаючої діяльності, яка полягає у вихованні здорової особистості, що дбає про своє здоров'я та здоров'я оточуючих, прагне вести здоровий спосіб життя; змісту цієї діяльності, що фіксується в програмах, планах, навчальних посібниках та інших засобах; методів збереження здоров'я з використанням сучасних оздоровчих технологій для учнів різновікових груп, а саме: руховий іпротренінг, фітбол-гімнастика, художня гімнастика, рухова казкотерапія, рольове програвання ситуацій, тренінги, аутогенне тренування, психогімнастичні вправи, трудотерапія, музикотерапія, кольоротерапія, сміхотерапія, ігри-драматизації тощо); засобів, що використовуються у процесі здоров'язбереження, оптимальне поєднання яких допомагає учням глибше пізнавати дійсність, збагачує їх враженнями, дає матеріал для спостережень, які згодом вони використовуватимуть у навчальній та інших видах діяльності.

Як процес, здоров'язбереження в освіті передбачає розвиток, виховання й навчання, що не наносить прямої або опосередкованої шкоди здоров'ю дітей, створює безпечні й комфортні умови перебування учня у навчальному закладі, забезпечує індивідуальну освітню траєкторію дитини, запобігання стресів, перевантаження, втоми вихованців і тим самим сприяє збереженню й зміцненню здоров'я. Тому важливим є виявлення системного взаємозв'язку між освітнім середовищем, освітніми інституціями та педагогічним і учнівським колективами. Цей зв'язок допомагає створити необхідний соціокультурний простір, у якому відбувається взаємодія всіх учасників навчально-виховного процесу. Отож, педагогам треба створити таке здоров'язбережувальне середовище, яке зможе позитивно впливати на фізичний, психічний, духовний розвиток дитини. Завдання це може бути реалізованим у тому випадку, коли вчитель добросовісно ставиться до своїх професійних обов'язків, робить свою справу не через примус і з позиції «бо так треба», а керується виключно ідеями гуманної педагогіки, виховує особистість з усіма притаманними їй якостями.

Формуючи здоров'язбережувальне середовище, необхідно розв'язати низку завдань:

дотримання санітарно-гігієнічних норм (у межах школи – це постійне вологе прибирання класних приміщень не тільки після уроків, а й на перервах, провітрювання класних кімнат за будь-якої погоди);

забезпечення учнів якісними оздоровчими програмами (розробка вчителями власних методичних проєктів, які мають поради, рекомендації щодо зміцнення і покращення здоров'я учнів; превентивні заходи);

зняття навчального перевантаження, що призводить до перевтоми школярів (нажаль, констатуємо, що навчальне навантаження через впроваджені навчальні програми для учнів початкової школи, є не на користь їхньому здоров'ю. Для зменшення напруги і перевтоми слід обов'язково проводити під час уроків фізкультхвилинки і фізкультпаузи не тільки з фізичними вправами, а й рухливими діями – стрибками, помірним бігом тощо);

формування культури здоров'я та здоров'язберігаючої компетенції учнів (на уроках фізичної культури, «годинах здоров'я» через бесіди, практичну діяльність реалізовувати завдання фізичного виховання, яке має за мету зміцнення здоров'я учнів;

організація співпраці з батьками учнів у питаннях здоров'язбереження (моніторинг стану здоров'я учнів, бесіди з батьками щодо дотримання ними самими здорового способу життя, залучення батьків до організації та проведення спортивних змагань, свят у межах школи, конкретного класу тощо);

облаштування шкільної території (спортивні майданчики, майданчики для проведення дозвілля, робота на шкільній ділянці).

Отож, вирішення проблеми здоров'язбереження учнівської молоді потребує пильної уваги усіх зацікавлених сторін: педагогів, медиків, батьків, представників громадськості. Особливе місце та відповідальність з оздоровчої діяльності відводиться освітній системі, яка повинна і має усі можливості для того, аби зробити освітній процес здоров'язберігаючим. В цьому сенсі мова йде не просто про стан здоров'я сучасних школярів, а про майбутнє України.

Висновки. Педагогічний процес з формування ціннісного ставлення до власного здоров'я у дітей та молоді передбачає розкриття істотних зв'язків і залежностей, які існують між станом здоров'я людини та її способом життя, рівнем знань про здоров'я, настроєм, стосунками з іншими людьми. Для успішної реалізації завдань здоров'язбереження учнівської молоді важливу роль відіграє цілісність освітньо-виховного процесу, тобто усі його складові мають бути скеровані на формування культури здоров'я учнів. У цьому аспекті цілісність означає, що здоров'я особистості розглядається як єдність фізичного, психічного, духовного здоров'я, а процес формування культури здоров'я охоплює процес навчання, виховання, розвитку дитини. Процес навчання школярів, заснований на принципах збереження, зміцнення та формування здоров'я, охоплює тісний взаємозв'язок теорії й практики, орієнтує учнів на самопізнання, самовизначення та саморозвиток. Чільне місце та відповідальність за організацію навчальної діяльності учнів в умовах навчання Нової української школи належить освітній системі, яка має усі можливості для того, аби освітньо-виховний процес був здоров'язберігаючим, а його учасники – учні, вчителі, вихователі, батьки були здоровими фізично, психічно й духовно.

Література

1. Апанасенко Г. Охорона здоров'я: постановка проблеми в Україні. Г. А. Апанасенко // Укр. мед. часопис. — 2015. — № 4(72). — С. 122 – 124.
2. Ващенко О. Готовність вчителя до використання здоров'язберігаючих технологій у навчально-виховному процесі / О. М. Ващенко // Здоров'я та фізична культура. – 2006. - № 8. – С. 1 – 6 .
3. Горашук В. П. Здоров'я учнів. Від чого воно залежить? / В. П. Горашук // Рідна школа . – 1997. – № 34. – С. 8 – 12.
4. Дубіна О. Динаміка стану репродуктивного здоров'я населення / О. О. Дубіна // Щорічна доповідь про стан здоров'я населення, санітарно-епідеміологічної ситуації в Україні / за ред. Шафранського В. В. – ДУ УІСД МОЗ України. – К. : 2018 – 452 с.
5. Концепція Нової української школи – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.kmu.gov.ua/.../ukrainska-shkola-compressed>.
6. Лук'яненко М. І. Педагогіка здоров'я: теорія і практика: монографія / М. І. Лук'яненко. – Дрогобич: Редакційно-видавничий відділ Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, 2012. – 348 с.
7. Національна доктрина розвитку освіти України на період до 2021 року – [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/>
8. Сущенко Л. П. Соціальні технології культивування здорового способу життя людини / Л. П. Сущенко. – Запоріжжя : ЗДУ, 1999. – 310 с.
9. Сухомлинський В. О. Проблеми виховання всебічно розвинутої особистості // В. О. Сухомлинський. Вибрані твори: В 5 т. – К.: Рад. школа, 1977. – Т.1.

Reference

1. Apanasenko G. Ohorona zdorov'ya: postanovka problemi v Ukrayini. / G. A. Apanasenko // Ukr. med. chasopis. – 2015. – № 4(72). – S. 122 – 124.
2. Vaschenko O. Gotovnist vchitelya do vikoristannya zdorov'yazberigayuchih tehnology u navchalno-vihovnomu protsesi / O. M. Vaschenko // Zdorov'ya ta flzichna kultura. – 2006. – № 8. – S. 1 – 6 .
3. Goraschuk V. P. Zdorov'ya uchniv. Vid chogo vono zalezhit / V. P. Goraschuk // Ridna shkola . – 1997. – № 34. – S. 8 – 12.
4. Dubina O. Dinamika stanu reproduktyvnoho zdorov'ya naselennya / O. O. Dubina // Schorichna dopovid pro stan zdorov'ya naselennya, sanltarno-epidemiologichnoyi situatsiyi v Ukrayini / za red. Shafranskogo V. V. – DU UISD MOZ Ukrayini. – K. : 2018 – 452 s.
5. Kontseptsiya Novoyi ukrajinskoyi shkoli – [Elektorniy resurs]. – Rezhim dostupu : <https://www.kmu.gov.ua/.../ukrainska-shkola-compressed>.

6. Luk'yanchenko M. I. Pedagogika zdorov'ya: teoriya i praktika: monografiya / M. I. Luk'yanchenko. – Drohobich: Redaktsiyno-vidavnichiy vldil Drohobitskogo derzhavnogo pedagogichnogo unversitetu imeni Ivana Franka, 2012. – 348 s.
7. Natsionalna doktrina rozvitku osviti Ukraini na period do 2021 roku – [Elektronniy resurs] – Rezhim dostupu : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/>
8. Suschenko L. P. Sotsialni tehnologiiy kultivuvannya zdorovogo sposobu zhittya lyudini / L. P. Suschenko. – Zaporizhzhya : ZDU, 1999. – 310 s.
9. Suhomlinskiy V. O. Problemi viovannya vsebichno rozvinenoyi osobistosti // V. O. Suhomlinskiy. Vibrani tvori: V 5 t. – K.: Rad. shkola, 1977. – T.1.

Ольховий О.М.

**доктор наук з фізичного виховання та спорту, професор
Чорноморський національний університет імені Петра Могили, м. Миколаїв, Україна**

ВИЗНАЧЕННЯ ПРІОРИТЕТНОСТІ СКЛАДОВИХ ПРОЦЕСУ ЧИ СИСТЕМИ

Для вирішення проблемного поля щодо збору, збереження, кількісного порівняння та оперативного опрацювання результатів експертної оцінки створено комп'ютерну програму. В статті описано математичний алгоритм роботи цієї програми. Фундаментом створеної програми, завдяки поєднанню елементів експертного опитування за методом Дельфі та методу сучасної теорії ієрархічних систем Т. Саати, є процедура синтезу пріоритетів і принцип парних порівнянь. У створеній програмі визначаються ступені узгодженості та логічності сужень кожного з експертів.

Ключові слова: експертна оцінка, ваговий коефіцієнт, парне порівняння, синтез пріоритетів, узгодженість сужень.

Ольховий О. *Определение приоритетности составляющих процесса или системы. Для решения проблемного поля по сбору, хранению, количественного сравнения и оперативной обработки результатов экспертной оценки создана компьютерная программа. В статье описано математический алгоритм работы этой программы. Фундаментом созданной программы, благодаря сочетанию элементов экспертного опроса по методу Дельфи и метода современной теории иерархических систем Т. Саати, определено процедуру синтеза приоритетов и принципа парных сравнений. В авторской программе определяются степени согласованности и логичности суждений каждого эксперта.*

Ключевые слова: экспертная оценка, весовой коэффициент, парное сравнение, синтез приоритетов, согласованность суждений.

Olkhovyi O. *Determining the priority of the process and system components. The most used in today's methods of expert assessments (questionnaires, surveys, brainstorming) have a number of underestimations, the main of which is that the consistency and logic of expert statements are not determined.*

To solve this problem field, a computer program has been created for collecting, saving, quantitative comparison and operational processing of the results obtained through a collective expert evaluation. The article describes the mathematical algorithm of this program.

As a base of the program, due to the combination of elements of the Delphi expert survey and the method of modern theory of hierarchical systems T. Saati, the procedure of synthesis of priorities is taken, which is calculated on the basis of subjective expert estimation. The priority or weighting factor is determined on the basis of the individual judgment pair comparison principle of the expert on the priority (the degree of advantage, weight) of one component of a particular process over another. In this work, the method of simple iteration is used.

The created program establishes the judgments coherence and logic degree of each of the experts. That is, by way of the estimation pair comparison of the individual expert it is not permissible to violate the coherence and logic of his estimations. A dual comparison excludes the possibility of "blind" use of an uncoordinated and illogical evaluation, requires its refinement or ignores the use of such an assessment. With the help of convenient and easy to use author's computer program, scientists were able to quickly obtain quantitative units of weighting factors of the studied components of a particular process. This allows to display all the results of an interdependent collective, logical and coordinated individual expert estimation.

Keywords: expert evaluation, weight coefficient, pair comparison, synthesis of priorities, consistency of judgments.

Постановка проблеми. Сьогодні різних наукових галузей, при формуванні «...адекватних й оптимальних...» моделей функціонування процесів (систем, явищ) фактично, в абсолютній більшості, не обходиться без використання експертної оцінки (думки, сужень, тверджень) фахівців практичної, методичної та теоретичної складових досліджуваних аспектів. А результати експертної оцінки, як показав аналіз цілої низки наукових робіт, визначаються дослідниками завдяки банальному встановленню середнього арифметичного за кожною із досліджуваних складових (показників, компонентів, питань), з подальшим відданням переваги та врахування тих з них, що набрали більше чи максимальне середнє арифметичне значення.

Так, з логічної точки зору, такий підхід можна назвати найбільш раціональним. Проте, чи цілком повним, повноцінним і науковим є таке рішення у розумінні визначення достатньо об'єктивного вагового критерію та кількісного (чисельного) упорядкування за пріоритетом складової певного процесу на основі отриманих у такий спосіб результатів